

СУЧАСНИЙ ВИХОВАТЕЛЬ ДНЗ: ВИМОГИ СУСПІЛЬСТВА ДО НЬОГО

У статті розглянуто проблему професійної підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти у ВНЗ. Охарактеризовано професійні якості та здібності, знання та вміння майбутніх спеціалістів з дошкільної освіти, роботу ВНЗ над створенням якісного освітнього середовища, для підготовки висококваліфікованих спеціалістів дошкільної освіти й формування загальної культури та духовного розвитку випускників. Розкрито основні завдання професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти у ВНЗ, а саме самовизначення педагога у світовій і національних культурах, у тому числі й педагогічній, вироблення на цій основі соціально-професійної компетентності, ціннісного ставлення до педагогічної діяльності.

Ключові слова: фахівець дошкільної освіти, самовдосконалення, педагогічні здібності, науково-дослідна робота студентів, педагогічна майстерність, педагогічна практика.

Сучасна особистісно орієнтована модель дошкільної освіти висуває високі вимоги до особистісного та професійного розвитку вихователя дошкільного навчального закладу.

Сучасний вихователь-педагог – це носій загальнолюдського й національного, а також власного гуманістичного досвіду, особа, що здійснює вибір, приймає самостійні рішення в розв'язанні тих чи інших педагогічних завдань, створює сприятливі умови для розвитку, виховання та навчання дошкільнят. Тому, враховуючи тенденції сьогодення, варто переосмислити традиційні функції педагогічної діяльності, реалізувати прогресивні ідеї в розвитку дошкільної освіти.

Теоретико-методологічні засади професійного становлення майбутніх педагогів розглянуто у працях філософів: В. Андрущенко, Г. Гершунського, В. Кременя; психологів: І. Бега, І. Ісаєва, В. Крутецького, А. Маркової; педагогів: Н. Кузьміної, Н. Ничкало, О. Пехоти, В. Сластьоніна. Проблеми структури та змісту психолого-педагогічної й фахової підготовки майбутніх вихователів розглядали А. Алексєєва, Г. Беленька, О. Богініч, Ю. Косенко, М. Машовець та ін. Продуктивний підхід до аналізу питань підготовки спеціалістів для дошкільних установ та осмислення процесів, специфічних для України, висвітлено в працях Л. Артемової, А. Богуш, Н. Калініченко, Е. Карпової, О. Кононко, К. Крутій, В. Майбороди, Т. Поніманської, О. Проскури, О. Сухомлинської, М. Собчинської. Теоретичні та прикладні питання впровадження компетентнісного підходу в систему освіти розробляли вітчизняні вчені Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачов та зарубіжні науковці А. Бермус, І. Зимня, Дж. Равен, Р. Уайт, А. Хуторський, Е. Шорт. Сутність, структура та зміст професійно-педагогічної компетентності стали предметом досліджень Г. Беленької, Н. Глузман, Л. Карпової,

М. Левківського, М. Машовець, О. Мороз. Ці дослідження забезпечили можливість розглянути вимоги до професійного становлення майбутнього вихователя в умовах сучасного суспільства.

Мета статті – проаналізувати проблеми професійної підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти.

Вища педагогічна школа покликана забезпечити підготовку вихователя нової формації, здатного до творчої реалізації різних освітніх програм, використання в професійній діяльності інноваційних технологій; готового до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з вихованцями й формування активної, креативної, компетентної, самодостатньої особистості [2].

Сучасний вихователь дітей дошкільного віку – це людина, яка спроможна професійно вирішувати проблеми й завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності.

Питання результативності роботи кожного дошкільного навчального закладу, його іміджу, увага влади до якості дошкільної освіти вимагають підвищення рівня професійної підготовки педагогічних кадрів, що забезпечує конкурентоспроможність дошкільного навчального закладу (далі – ДНЗ), пов'язану зі здатністю задовольняти наявні й прогнозовані вимоги споживачів.

Актуальність і необхідність підготовки фахівців з дошкільної освіти визначається:

- потребою суспільства у висококваліфікованих фахівцях дошкільної освіти з урахуванням сучасних вимог і національних традицій для роботи в державних, приватних різнотипних установах та в умовах сім'ї;
- особистісно орієнтованою системою навчання, виховання дітей дошкільного віку;
- запровадженням у навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів новітніх педагогічних технологій, нетрадиційних форм педагогічної взаємодії з дітьми;
- підготовкою до взаємодії особистості в різних сферах життєдіяльності: освіті, організації соціального досвіду людини.

Це потребує подальшого вдосконалення й розвитку педагогічної освіти, посилення якісної теоретичної та практичної підготовки педагогічних працівників з вищою освітою, що передбачає:

- визнання особистості студента як центральної фігури навчального процесу;
- урахування індивідуально-типологічних особливостей студентів в організації навчального процесу;
- варіативність цілей і змісту навчання, способів діяльності, організаційних форм та засобів навчання;
- оптимальне поєднання колективної форми організації навчальної діяльності студентів з індивідуальним характером засвоєння знань;
- свободу і самостійність студентів у виборі власної траєкторії навчання;

- систематичний зворотний зв'язок студента та викладача, побудований на засадах об'єктивності оцінювання знань і вмінь;
- організаційно-методичне забезпечення навчального процесу;
- стимулювання позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів і викладачів.

Харківська гуманітарно-педагогічна академія здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, що дає змогу випускникам варіативно й гнучко функціонувати в системі дошкільної освіти, орієнтуватися на потреби сім'ї та дитини в умовах збільшення кількості дошкільних закладів різних типів і профілів та розвитку нових форм дошкільної освіти в сільській місцевості.

У сучасних умовах перед академією й факультетом дошкільної та корекційної освіти стоять завдання: поєднати усталені освітні традиції з новітніми технологіями викладання; зміцнити сильні сторони освіти за рахунок інтеграції нових методів навчання, надати студентам більшої самостійності.

Розробляючи концепцію перспективного розвитку, ми вважаємо стратегічною метою підготовку вихователя дошкільного навчального закладу з новим педагогічним мисленням, гуманіста й оптиміста за переконанням, який бачить дошкільне життя у всій його унікальності, складності та різноманітності, розуміє характер дітей, уміє втілити загальні ідеї виховання й фізичного розвитку в конкретній технології.

Педагогічний колектив кафедри теорії та методики дошкільної освіти працює над створенням якісного освітнього середовища, яке дає змогу готувати не лише висококваліфікованих спеціалістів дошкільної освіти, а й формувати загальну культуру та сприяти духовному розвитку випускників.

Науково-методична робота викладачів кафедри спрямована на вирішення проблеми "Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у процесі впровадження сучасних технологій".

Належну увагу кафедра приділяє науково-дослідній роботі студентів, завданням якої є:

- формування наукового світогляду студентів, оволодіння методологією та методами наукового дослідження;
- надання допомоги студентам у прискореному оволодінні спеціальністю, досягненні високого рівня професіоналізму;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань;
- прищеплення студентам навичок самостійної науково-дослідної роботи;
- розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання в практичній роботі;
- розширення теоретичного світогляду й наукової ерудиції майбутнього фахівця;
- створення та розвиток наукових шкіл, творчих колективів, виховання у ВНЗ резерву вчених, дослідників, викладачів.

Одним з основних завдань системи роботи з підготовки фахівців є формування здатності до безперервного самовдосконалення. Виконання цього завдання забезпечує зближення процесу навчання з реальними умовами професійної діяльності студентів. Ця робота передбачає високу професійність викладачів і адекватність, ініціативу та наполегливість студентів у здобутті знань.

Робота нашого навчального закладу спрямована на підготовку майбутнього фахівця, який володіє вищезазначеними здібностями. Звісно, підґрунтям для повноцінного розкриття творчих здібностей майбутніх спеціалістів є формування не тільки теоретичної бази знань, але й практичних умінь педагогічної діяльності в різних напрямках роботи з дітьми. Серед різних педагогічних дисциплін, які викладають на факультеті дошкільної освіти, центральне місце посідають курси дошкільної педагогіки та спеціальних методик, останні з яких і мають спрямування на оволодіння конкретними методиками й технологіями дошкільної освіти.

На думку багатьох науковців (І.А. Зязюна, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривоноса та ін.) швидкість самовдосконалення, саморозвитку педагога залежить і від педагогічних здібностей, а саме:

- комунікативності – професійної здатності педагога, що характеризується потребою в спілкуванні та вмінні його здійснювати;
- перцептивних здібностей – професійної проникливості, пильності, педагогічної інтуїції, здатності сприймати та розуміти іншу людину;
- емоційної стабільності – здатності володіти собою, зберігати самоконтроль, здійснювати саморегуляцію в будь-якій ситуації, незалежно від сили зовнішніх чинників, що провокують емоційний зрив;
- динамізму особистості – здатності активно впливати на іншу особистість;
- оптимістичного прогнозування – прогнозування розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній і перетворення всієї структури особистості через вплив на її позитивні якості;
- креативності – здатності до творчості, спроможності генерувати незвичні ідеї, відходити від традиційних схем для отримання кращого результату, швидко розв'язувати проблемні ситуації [3].

Зокрема, для формування комунікативних здібностей майбутніх вихователів проводяться навчальні дисципліни: психотренінг комунікативності, психолінгвістика, психолого-педагогічний практикум, основи психолого-педагогічної діагностики та психокорекції тощо, на яких організуються семінари-практикуми з основ педагогічного спілкування як засобу гуманізації навчально-виховного процесу; тренінги з оволодіння студентами моделлю особистісно орієнтованої взаємодії з дітьми; майстер-класи з організації сучасних форм взаємодії з родинами вихованців.

Можливість розвитку проєктувальних навичок і вмінь дає студентам введення дисциплін до навчального плану підготовки спеціаліста та участь у творчих і проблемних групах (які розробляють сучасні підходи до соціального розвитку дітей).

Практика показує, що вихователі ДНЗ недостатньо володіють гностичними здібностями. Реальну можливість для розв'язання цієї проблеми має організація та участь студентів у науково-практичних конференціях різного рівня (кафедральних, регіональних, усеукраїнських, міжнародних).

Студенти академії за 2013 н. р. підготували близько 70 тез, що передбачає аналіз власної діяльності, співвідношення її результатів із запропонованими шляхами підвищення їхньої ефективності.

Важливою складовою системи навчання майбутніх педагогів є практична підготовка. З позиції методології професійної підготовки педагогічну практику слід розглядати як інтегрований базовий компонент особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця. Вона виступає як зв'язок між теоретичним навчанням майбутніх фахівців дошкільної освіти та їхньою самостійною роботою в дошкільних навчальних закладах. Практика – це, наперед, процес оволодіння різними видами професійної діяльності, у якому цілеспрямовано створюються умови для самопізнання та самовизначення студента під час виконання різних професійних ролей і формується потреба самовдосконалення.

Становлення майбутнього вихователя як кваліфікованого фахівця – процес тривалий, оскільки фахівець, який працює в системі “людина – людина”, повинен поглиблювати свої знання та вдосконалювати професійні якості протягом усього трудового життя.

Професійна підготовка вихователя – це сукупність загальних та спеціальних знань і вмінь, які забезпечують можливість роботи за певною спеціальністю. Вони набуваються в процесі теоретичного й практичного навчання у ВНЗ. Отже, під професійною підготовкою вихователя ми розуміємо процес формування фахівця нового типу, здатного швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, компетентно вирішувати педагогічні проблеми в дошкільних навчальних закладах [1].

Будь-якому педагогові необхідні теоретичні, методичні знання, уміння й навички з організації виховної роботи, а також знання з психології та педагогіки. Отримання теоретичних і методичних знань забезпечує підготовку з конкретної спеціальності, а загальнопедагогічних, дидактичних і психологічних – загальну для професії педагога підготовку. Сукупність усіх цих знань становить професійно-педагогічну підготовку вихователя.

Для розвитку професійних здібностей студентів ефективною формою КЗ “ХГПА” є проведення у кращих ДНЗ м. Харкова та області різних видів педагогічної практики. За навчальним планом напряму підготовки бакалавра на педагогічну практику визначено 1340 годин. Зокрема: ознайомлювальна, у групах раннього віку, перші дні дитини в школі, спостереження з педагогіки, показові та пробні заняття в ДНЗ, літня педагогічна практика, педагогічні технології в дошкільній освіті, переддипломна. Для підготовки спеціаліста за навчальним планом на педагогічну практику визначено 574 годин, а саме: психолого-педагогічна практика, організаційно-методична практика, практика з додаткової кваліфікації.

Важливим аспектом діяльності Харківської гуманітарно-педагогічної академії є традиційне проведення конкурсів педагогічної майстерності, творчих зустрічей, круглих столів та майстер-класів з досвідченими вихователями дошкільних навчальних закладів м. Харкова та Харківської області, переможцями міських конкурсів “Вихователь року”, керівниками закладів освіти, викладачами інших вищих навчальних закладів.

Вивчення проблеми свідчить, що знання, спрямованість і здібності без умінь, без володіння способами дій не гарантують високих результатів. Загалом педагогічна техніка спирається на знання та здібності, дає змогу виявити внутрішній потенціал педагога, гармонізувати структуру його діяльності.

Завважимо, що вихователі, які досягають найвищого новаторського рівня педагогічної майстерності, сприймають свою професію як хобі й отримують від неї задоволення. Це – достатньо вагомий аргумент для саморозвитку кожного педагога.

Висновки. Таким чином, щоб відповідати сучасним вимогам професії вихователя дітей дошкільного віку й гарантувати високу якість навчально-виховного процесу ДНЗ, майбутній фахівець дошкільної освіти має прагнути стати справжнім професіоналом, майстром своєї справи, досягти вершин педагогічної майстерності. Тому основними напрямками професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти у ВНЗ мають бути, по-перше, самовизначення педагога у світовій і національних культурах, у тому числі й педагогічній; по-друге, вироблення на цій основі соціально-професійної компетентності.

Перспективні розробки в цьому напрямі ми вбачаємо в подальшому вивченні шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Список використаної літератури

1. Мурована Н.Н. Компетентність педагога як важлива умова його професійної діяльності : монографія / Н.Н. Мурована. – Севастополь : Рибзст, 2006. – 24 с.
2. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навч. посіб. / Л.П. Загородня, С. А. Тітаренко. – 2-ге вид. – Суми : Університетська книга, 2010. – 319 с.
3. Педагогічна майстерність : підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І.А. Зязюна. – К. : Вища шк., 1997. – 349 с.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2014.

Чаговец А.И., Сырвая Ю.В. Современный воспитатель ДОУ: требования общества к нему

В статье рассмотрена проблема профессиональной подготовки будущего специалиста дошкольного образования в вузе. Дана характеристика профессиональных качеств и способностей, знаний и умений будущих специалистов по дошкольному образованию, работы вуза над созданием качественной образовательной среды для подготовки высококвалифицированных специалистов дошкольного образования и формирования общей культуры и духовного развития выпускников. Раскрыты основные задачи профессиональной подготовки будущих воспитателей дошкольного образования в вузе, а именно самоопределение педагога в мировой и национальных культурах, в том числе и педагогической, выработка на этой основе социально-профессиональной компетентности, ценностного отношения к педагогической деятельности.

Ключевые слова: специалист дошкольного образования, самосовершенствование, педагогические способности, научно-исследовательская работа студентов, педагогическое мастерство, педагогическая практика.

Chagovets A., Syrovaya J. Modern tutor of preschool educational institution: requirements of society to it

The article considers the problem of professional training of a future pre-school education specialist at the university. It proves the relevance and necessity of the university training of preschool education specialists prepared for getting knowledge and capable of working under market economy conditions. The following concepts have been characterized: modern preschool teacher, pedagogical skills, teaching abilities and practical teacher training. Professional skills and abilities, knowledge and skills of future preschool specialists have been specified. Under analysis are the main tasks and the essence of the system of work of the Department of theory and methodology of pre-school teaching at the preparation of the specialists from the Municipal establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv regional Council for their self-improvement. The paper characterizes the work of the University on the creation of qualitative educational environment for the training of highly skilled specialists of pre-school education and formation of the general culture and spiritual development of graduates. It also reveals the main tasks of future preschool teachers' professional training at the university, namely the teacher's self-determination in the national and world cultures, including the pedagogical one, the development on this basis of the socio-professional competence and value attitude towards teaching. It is proved that the educational process in the Municipal establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv regional Council promotes mastering of various kinds of professional activity, where the conditions for self-knowledge and self-determination of students are purposefully created.

Key words: pre-school education expert, self-improvement, teaching abilities, scientific-research work of students, pedagogical skills, teaching practice.